

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2022. gada 9. decembrī
(OR. en)

15133/22

SOC 645
EMPL 447
GENDER 192
ECOFIN 1218

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	delegācijas
lepr. dok. Nr.:	14588/22
Temats:	Padomes secinājumi par dzimumu līdztiesību traucējumu ietekmētas ekonomikas apstākļos: uzmanības centrā – jaunā paaudze

Pielikumā ir pievienoti Padomes secinājumi par minēto tematu, kurus *EPSCO* padome apstiprināja 2022. gada 8. decembra sanāksmē.

**Dzimumu līdztiesība traucējumu ietekmētas ekonomikas apstākļos:
uzmanības centrā – jaunā paaudze**

Padomes secinājumi

ATZĪSTOT, KA

1. Eiropa piedzīvo nemierīgus laikus. Kopš 2019. gada, kad Padome apstiprināja secinājumus "Dzimumu līdztiesība ekonomikā ES: turpmākā virzība", ir radušās vai saasinājušās milzīgas sociālekonomiskās problēmas Covid-19 pandēmijas un Krievijas agresijas kara pret Ukrainu rezultātā, ko papildina augsta inflācija un dzīvošanas izmaksu sadārdzinājums tās dēļ, arvien lielāka enerģētiskā nabadzība, ko izraisījis degvielas izmaksu pieaugums, mājokļu krīze un liela sausuma periodi, dabas ugunsgrēki un plūdi, kuru cēlonis ir klimata pārmaiņas. Katra no šīm problēmām arī turpmāk būtiski negatīvi ietekmēs cilvēku, jo īpaši jaunās paaudzes un nākamo paaudžu, dzīvi Eiropā. Visām šīm problēmām piemīt skaidra dzimuma dimensija;
2. dzimumu līdztiesība un cilvēktiesības ir Eiropas vērtību pamats. Sieviešu un vīriešu līdztiesība ir viens no Līgumos un Pamattiesību hartā nostiprinātiem Eiropas Savienības pamatprincipiem, kas dalībvalstīm būtu jāievēro, cenšoties nepieļaut, novērst un uzraudzīt dzimumu nelīdztiesību, tostarp saistībā ar tādu risku un ieguvumu sadalījumu, kuri rodas plašu sociālo un ekonomisko pārmaiņu rezultātā;

3. 2022. gads ir Eiropas Jaunatnes gads, un šajā sakarā 2022. gada oktobrī tika rīkota konference "*The Europe of Tomorrow: Gender Equality and the Economy*" (Nākotnes Eiropa: dzimumu līdztiesība un ekonomika), lai piedāvātu telpu, kurā iedzīvotāji, jo īpaši jaunieši, var debatēt par Eiropas nākotni un palīdzēt veidot turpmāku ES politiku. Lai sekmētu tādas Savienības attīstību, kurā valda līdztiesība, un lai novērstu dzimumu nelīdztiesību, ko saasina pašreizējās sociālekonomiskās pārmaiņas, ir ļoti būtiski nodrošināt jauniešiem ietekmes iespējas un atbalstīt viņu vienlīdzīgu dalību politiskajos un politikas procesos saskaņā ar visiem attiecīgajiem mērķiem, kas izvirzīti ES jaunatnes stratēģijā 2019.–2027. gadam, un pienācīgi ņemot vērā attiecīgos Eiropas Jaunatnes mērķus;

ŅEMOT VĒRĀ

4. Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (*EIGE*) pētījumu "*Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*" (Dzimumu līdztiesība un Covid-19 sociālekonomiskā ietekme), kas tika publicēts 2021. gada 26. maijā;
5. *EIGE* politikas pārskatu "*Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic*" (Jaunas sievietes un jauni vīrieši pēc Covid-19 pandēmijas), kas publicēts 2022. gada 4. oktobrī;
6. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) 2022. gada 13. jūlijā pieņemto atzinumu par dzimumu līdztiesību;
7. Eiropas Parlamenta 2022. gada 7. aprīļa rezolūciju par ES aizsardzību bērniem un jauniešiem, kas bēg no kara Ukrainā;
8. Eiropas Parlamenta 2022. gada 17. februāra rezolūciju par iespēju nodrošināšanu Eiropas jaunatnei: nodarbinātība un sociālā atveseļošana laikā pēc pandēmijas;

9. Eiropas Parlamenta 2021. gada 21. janvāra rezolūciju par pienācīgu un cenu ziņā pieņemamu mājokļu pieejamību visiem;
10. iznākumu augsta līmeņa konferencē "*The Europe of Tomorrow: Gender Equality and the Economy*", kura notika 2022. gada 3. un 4. oktobrī Prāgā un kurā tika uzsvērtā nepieciešamība aizsargāt un veicināt dzimumu līdztiesību saistībā ar jauniem apstākļiem, piemēram, Krievijas agresijas karu pret Ukrainu, mājokļu krīzi un enerģētisko nabadzību, kā arī nepieciešamība risināt mūsdienu jauniešu problēmas, lai panāktu, ka turpmākā Savienība ir tāda, kurā valda līdztiesība;
11. iznākumu augsta līmeņa konferencē "*Tackling energy poverty: EU approach & sharing best practices*" (Cīņa pret enerģētisko nabadzību: ES pieeja un paraugprakses apmaiņa), kura notika 2022. gada 24. oktobrī Prāgā un kurā tika uzsvērts, cik svarīgi ir reaģēt uz sieviešu, galvenokārt vientuļo māšu un vecāka gadagājuma sieviešu, neaizsargāto situāciju saistībā ar enerģētisko nabadzību;

ŅEMOT VĒRĀ TO, KA

12. ekonomikas atveseļošana pēc pandēmijas ir sākusies, taču tā joprojām ir nepilnīga. Ierobežojumi, kas 2020. gada pavasarī tika ieviesti pandēmijas iegrožošanai, bija iemesls tam, kāpēc mazinājās ekonomiskā aktivitāte. Atveseļošanas procesu, kas tika sākts tā paša gada vasarā, kavēja vairāki faktori, tostarp daudzu preču cenu pieaugums, traucējumi globālajās piegādes ķēdēs, inflācijas spiediens un jauni Covid-19 viļņi, kuru rezultātā daudzās valstīs atkal tika ieviesti ierobežojumi;

13. pandēmija ir bijusi iemesls debatēm par to, kā nodrošināt dzimumvērīgu atveseļošanu. Šajā kontekstā Atveseļošanas un noturības mehānisms ir devis unikālu iespēju novirzīt ārkārtas resursus pasākumiem, kas veicina dzimumu līdztiesību. Tomēr šī iespēja ne vienmēr ir pietiekami izmantota, jo dzimumu līdztiesības perspektīva bieži vien nav pietiekami atspoguļota nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos un ir veikts ļoti maz pasākumu, lai risinātu ar sievietēm konkrētajām vajadzībām saistītus jautājumus. Uzdevums nodrošināt dzimumvērīgu atveseļošanu tagad ir vēl steidzamāks, jo ir radušās papildu sociālekonomiskās problēmas;
14. jaunas sievietes un jauni vīrieši ir bijuši īpaši neaizsargāti pret Covid-19 krīzes ekonomiskajām sekām. Tā kā jaunieši bieži vien strādā pagaidu un nepilnas slodzes darbu vai ir nodarbināti ar intensīvu saskarsmi saistītās nozarēs, viņiem ir bijis lielāks risks tikt atlaistiem vai saskarties ar darba laika samazināšanu. Turklāt jaunieši bieži vien izmanto neapmaksātu stažēšanos. Daudzās dalībvalstīs patlaban notiek pastāvīga jaunu vīriešu atgriešanās darba tirgū, savukārt jaunas sievietes saskaras ar ilgstošāku bezdarbu ¹. Pašreizējās problēmas rada papildu slogu jaunām sievietēm un jauniem vīriešiem un vēl vairāk palielina risku, ka mūsdienu jaunā paaudze nonāks sliktākā situācijā nekā iepriekšējās paaudzes;

¹ *EIGE (2022) Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic* (Jaunas sievietes un jauni vīrieši pēc Covid-19 pandēmijas). Politikas pārskats.

15. kaut arī sieviešu nodarbinātības īpatsvars nozarēs, kas pandēmijas laikā nepiedzīvoja tik lielu darbvietu zudumu, bija krietni lielāks, piemēram, izglītībā un veselības aprūpē, kopumā viņu faktisko nostrādāto stundu kopējais skaits bija mazāks nekā vīriešiem ². Turklāt pandēmijas laikā – salīdzinājumā ar situāciju iepriekš – mazāk sieviešu ziņoja par to, ka aprūpes pienākumi tiek vienlīdzīgi dalīti ar partneriem, un vairāk norādīja, ka uz viņu pleciem gulstas lielākā daļa neapmaksātā aprūpes darba. Tādējādi pandēmija ir saasinājusi pašreizējo dzimumu nelīdztiesību, nostiprinot tradicionālās dzimumu lomas privātajā sfērā un sekmējot to, ka jaunas sievietes uzņemas ne tikai lielāko daļu no bērnu aprūpes un mājsaimniecības darba, bet arī mājniecības uzdevumus. Tas, ka uz apmaksāta darba iespēju un brīvā laika rēķina vairāk laika tiek pavadīts, veicot aprūpes pienākumus, ir būtiski negatīvi ietekmējis sieviešu darba un privātās dzīves līdzsvaru, garīgo veselību un vispārējo labbūtību, kā arī viņu ekonomisko neatkarību. Tas īpaši attiecas uz sievietēm, kurām ir mazi bērni;

² *EIGE (2022) Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic* (Jaunas sievietes un jauni vīrieši pēc Covid-19 pandēmijas). Politikas pārskats.

16. Covid-19 pandēmijas dēļ daudziem eiropiešiem bija jāmaina savi darba paradumi un jāiepazīst tiešsaistes pasaule, pielāgojoties tāldarba praksei. Plašāk tika izmantoti arī elastīgi darba veidi, piemēram, nestandarta darba laiks. Daudziem nācās apvienot darbu no mājām un rūpēšanos par ģimenes locekļiem. Pielāgojot savu darba modeli un vienlaikus veicot papildu aprūpētāja pienākumus, sievietēm bija jānes papildu slogs, kas tādējādi ir saasinājis pastāvošo nelīdztiesību. Mājsēdes periodos mātes ziņoja, ka ir pārtraukušas darbu 50 % biežāk nekā tēvi³. Saistībā ar nabadzīgām un ekonomiskā ziņā marginalizētām ģimenēm pandēmija ir negatīvi ietekmējusi gan nodarbinātības iespējas, gan izglītības pieejamību bērniem. Tāldarba un hibrīddarba turpināšana un turpmāka pieņemšana Eiropā pēc pandēmijas būs atkarīga no dažādiem faktoriem, tostarp no tā, kā tas ietekmēs produktivitāti, darba organizāciju un darba apstākļus. Tomēr, pieņemot, ka tāldarbs saglabāsies, ir steidzami jārisina jaunie problēmjautājumi, kas ar to saistīti dzimumu līdztiesības jomā, un jānodrošina, ka darba ņēmējiem ir tiesības būt bezsaistē un atturēties no iesaistes ar darbu saistītā elektroniskā saziņā ārpus darba laika. Nevajadzētu pieļaut, ka tāldarbs kļūst par alternatīvu darbam birojā tikai sievietēm, tādējādi pastiprinot stereotipus un diskriminējošu praksi. No otras puses, ja tāldarbu izmanto pareizi, tas varētu sekmēt apmaksāta darba un neapmaksāta aprūpes darba vienlīdzīgu sadali starp sievietēm un vīriešiem. Turklāt vienlīdzīga piekļuve savienojamībai un digitālajām tehnoloģijām varētu palīdzēt novērst digitālo prasmju atšķirību. Tāpat ir svarīgi apmainīties ar labu praksi dzimumu līdztiesības veicināšanas jomā saistībā ar tāldarbu;

³ EIGE (2021) "*Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*".

17. strādājot mājās, sievietes var būt vairāk pakļautas vardarbībai ģimenē un citiem vardarbības veidiem darbā, tostarp ar dzimumu saistītai vardarbībai, aizskaršanai un ļaunprātīgai izmantošanai tiešsaistē. Ir jāpievēršas arī šādiem ar tāldarbu saistītiem paaugstinātiem vardarbības riskiem;
18. Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir izraisījis Eiropā humanitāro krīzi, kas arvien saasinās, – vairāk nekā 7,4 miljoni cilvēku bēg no Ukrainas ⁴, un vēl 7 miljoni ir pārvietoti Ukrainas iekšzemē ⁵. 90 % no šīs krīzes bēgošo ir sievietes un bērni ⁶;
19. pat pēc pagaidu aizsardzības saņemšanas Eiropas Savienībā daudzi no tiem, kas pametuši Ukrainu, jo īpaši Ukrainas sievietes un meitenes, joprojām saskaras ar daudziem un dažādiem šķēršļiem, tostarp mājokļu trūkumu, ierobežotu piekļuvi mācībām un valodu kursiem, grūtībām iekļūt darba tirgū, pirmsskolas izglītības un aprūpes (*ECEC*) trūkumu un nepietiekamu piekļuvi veselības aprūpei. Turklāt īpaši jaunas sievietes un meitenes ir neaizsargātas pret seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību un cilvēku tirdzniecību. Ir jāatjauno stabilitāte to cilvēku dzīvē, kuri pametuši Ukrainu, tostarp, nodrošinot taisnīgu nodarbinātību pieaugušajiem un kvalitatīvu aprūpi un izglītību jauniešiem un bērniem, tostarp *ECEC*, kā arī piekļuvi kultūrai un nodrošinot aizsardzību pret izmantošanu, cilvēku tirdzniecību un vardarbību. Šī aizsardzība ir īpaši svarīga Ukrainas sievietēm un bērniem, kas izmitināti dažādu veidu pagaidu mājokļos, kuros var tikt izmantota viņu neaizsargātība;

⁴ Apvienoto Nāciju Organizācijas (2022) *Operational Data Portal / Ukraine Refugee Situation* (Operatīvais datu portāls / Ukrainas bēgļu situācija).

⁵ Apvienoto Nāciju Organizācijas (2022) *UNHCR / Ukraina. Internally Displaced Persons (IDP)* (Iekšzemē pārvietotas personas)

⁶ Apvienoto Nāciju Organizācijas (2022) *UNHCR / Ukraine Emergency* (Ukrainas ārkārtas situācija).

20. Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir aptumšojis ekonomikas perspektīvas, piebremzējot trauslo atveseļošanu, kas bija sākusies. Straujais preču cenu pieaugums, kas pastiprina inflācijas spiedienu un ierobežo ienākumus un izdevumus, ļoti iespaido iztiku cilvēkiem visā Eiropas Savienībā. Turklāt tas, ka no Ukrainas ierodas miljoniem pārvietotu cilvēku, no kuriem lielākā daļa ir sievietes un bērni, ir papildu izaicinājums Eiropas ekonomikām, kas jau ir cietušas neseno notikumu iespaidā;
21. pašreizējā ekonomiskā situācija Eiropā vīriešus un sievietes ietekmē atšķirīgi, jo jau iepriekš ir bijusi strukturāla dzimumu nelīdzsvarotība. Varbūtība, ka jaunas sievietes vairāk nekā četras stundas dienā pavada, veicot bērnu aprūpes pienākumus un uzdevumus, ir gandrīz divreiz lielāka nekā jaunu vīriešu gadījumā ⁷. Nevienlīdzību neapmaksāta aprūpes darba jomā pastiprina ne tikai dzimumu stereotipi un dažkārt neatbilstīga pirmsskolas izglītības un aprūpes (ECEC) un atvaļinājumu politika, bet arī tas, ka vidēji sievietes pelna mazāk nekā vīrieši un tas mudina ģimenes turpināt modeli, kurā vīrietis ir galvenais peļņitājs, bet sieviete – galvenā mājaimniece. Tā kā sievietes ir tās, kas veic aprūpes pienākumu lielāko daļu, daudzas jaunas sievietes vai nu pēc izglītības beigšanas paliek ārpus darba tirgus, vai pārtrauc karjeru agrīnā posmā. Tāpat ir lielāka iespēja, ka sievietes atšķirībā no vīriešiem strādās nepilnu laiku vai ar elastīgiem vai netipiskiem līgumiem. Tas, ka sievietes veic nesamērīgu daļu neapmaksāta aprūpes darba, ir galvenais cēlonis dzimumu nelīdzsvarotībai atalgojuma un pensiju jomā, kā arī pamats lielākam sieviešu nabadzības vai sociālās atstumtības riskam;

⁷ EIGE (2022) *Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic* (Jaunas sievietes un jauni vīrieši pēc Covid-19 pandēmijas). Politikas pārskats.

22. Eiropā ir mājokļu krīze. Jau pirms Covid-19 pandēmijas ar mājokļiem saistītās izmaksas bija ievērojami palielinājušās. No 2010. gada līdz 2022. gada pirmajam ceturksnim īres maksa ES pieauga par 17 % un mājokļu cenas – par 45 %⁸. Lielais mājokļu izmaksu pieaugums, jo īpaši mazo mājokļu gadījumā, ir īpaši negatīvi ietekmējis jauno paaudzi. Ietaupījumu trūkuma un zemo ienākumu dēļ jaunieši nav spējīgi iegādāties savu nekustamo īpašumu, kas garantētu stabilitāti nākotnē – finansiāli, fiziski un emocionāli. Daudzi jaunieši ir piesaistīti darba tirgum lielajās pilsētās, un tādējādi viņi lielā mērā ir atkarīgi no piekļuves īres tirgum un no mobilitātes. Mājokļu izmaksu pieauguma dēļ daudzi jaunieši turpina dzīvot savās ģimenēs⁹ vai ir spiesti koplietot dzīvokļus ilgāk, nekā vēlētos, bieži vien dzīvojot saspīestības apstākļos. Jaunas sievietes, īpaši viena vecāka ģimenes un ārvalstu izcelsmes sievietes, tostarp sievietes, kas pārvietotas no Ukrainas, var nonākt īpaši neaizsargātā situācijā daļēji tāpēc, ka saistībā ar piekļuvi mājokļiem var saskarties ar konkrētiem diskriminācijas un ļaunprātīgas izmantošanas veidiem;

⁸ Eurostat (2021) "*One in five people in the EU at risk of poverty or social exclusion*" (Katram piektajam Eiropas Savienībā draud nabadzība vai sociālā atstumtība).

⁹ 2019. gadā galvenā mājokļa iespēja 80 % jauniešu vecumā no 18 līdz 24 gadiem bija ģimenes kopīgais mājoklis.

23. augstā inflācija, Covid-19 pandēmija un Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir veicinājuši dzīvošanas izmaksu sadārdzināšanos, tostarp preču un pakalpojumu, enerģijas un mājokļu cenu, pieaugumu. Eiropas atkarība no Krievijas dabasgāzes un tās piegādes samazināšanās ir ievērojami palielinājusi enerģijas cenas, atstājot novārtā neaizsargātas personas. Jau 2020. gadā 8 % ES iedzīvotāju nespēja uzturēt mājokli pietiekami siltu ¹⁰. Enerģētisko nabadzību rada zemi ienākumi, augstas enerģijas cenas un slikta energoefektivitāte, jo īpaši saistībā ar ēkām, un sievietes tā skar vairāk nekā vīriešus. Ienākumu nevienlīdzības dēļ sievietēm ir mazāk izmantojamo ienākumu, ko tērēt, lai segtu augstās enerģijas izmaksas, un daudzas dzīvo mājokļos, kuros ir slikta siltumizolācija un zema energoefektivitāte. Enerģijas izmaksas īpaši sarežģīt situāciju pensijas vecuma sievietēm, kuras dzīvo vienas personas māsasaimniecībās. Turklāt sievietēm salīdzinājumā ar vīriešiem ir atšķirīgi enerģijas patēriņa ieradumi ¹¹. Vecāka gadagājuma sievietes un bezdarbnieces parasti vairāk laika pavada mājās, un arī tas ietekmē viņu enerģijas patēriņu. Visbeidzot, sievietes vairāk apzinās pārmērīgu patēriņu un ir vairāk gatavas mainīt savus patēriņa ieradumus krīzes laikā. Tomēr viņas joprojām ir nepietiekami pārstāvētas enerģētikas nozarē un ar enerģētiku saistītā izglītībā un pētniecībā, kas liedz viņām piedalīties lēmumu pieņemšanā šajā jomā;

¹⁰ Eiropas Komisija (2022) "*Energy poverty in the EU*" (Enerģētiskā nabadzība ES).

¹¹ Eiropas Parlaments (2019) "*Women, Gender Equality and the Energy Transition in the EU*" (Sievietes, dzimumu līdztiesība un enerģētikas pārkārtošana ES), pētījums pēc *FEMM* komitejas pieprasījuma
Eiropas Parlaments (2017) "*Gender Perspective on Access to Energy in the EU*" (Dzimumu līdztiesības aspekts saistībā ar piekļuvi enerģijai ES): *FEMM* komitejas vārdā veikts pētījums

24. lai gan nabadzība vai sociālā atstumtība ir plaši izplatīta parādība ¹², tā ir ļoti feminizēta, un sievietes tā skar vairāk nekā vīriešus. Turklāt nabadzības vai sociālās atstumtības riskam ir pakļauta ievērojama daļa viena vecāka ģimeņu, taču gandrīz 85 % no visām viena vecāka ģimenēm ES veido sievietes ¹³. Jaunas sievietes un jauni vīrieši visā Eiropas Savienībā ir bijuši īpaši neaizsargāti pret Covid-19 pandēmijas ekonomiskajām sekām, bet jaunas sievietes saskaras ar lielāku nabadzības vai sociālās atstumtības un materiālās nenodrošinātības risku nekā jauni vīrieši ¹⁴. Turklāt jaunas sievietes, ienākot un piedaloties darba tirgū, saskaras ar ar dzimumnosacītiem šķēršļiem un stereotipiem, kas ir ne tikai tūlītēja problēma, bet tai ir arī ilgtermiņa sekas, kas palielina vīriešu un sieviešu atalgojuma un pensiju atšķirības un ierobežo sieviešu iespējas visa mūža garumā;
25. ņemot vērā pieaugošo ietekmi, ko rada klimata pārmaiņas, Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un Eiropas atkarība no Krievijas dabasgāzes un tās piegādes samazināšanās, uzdevums īstenot zaļo pārkārtošanos ir kļuvis steidzamāks nekā jebkad agrāk. Tomēr bez pienācīgas papildinošas politikas zaļā pārkārtošanās var atstāt novārtā dažas grupas, tostarp jaunas sievietes un jaunus vīriešus. Taisnīgas zaļās pārkārtošanās politikai un tiesiskajam regulējumam būtu jāatbilst jaunās paaudzes vajadzībām, un tiem jābūt dzimumvērtīgiem. Jaunieši būtu arī jēgpilni un efektīvi jāiesaista politikas veidošanas procesā ES un ārpus tās, vēl jo vairāk tāpēc, ka klimata pārmaiņas un pieaugošās enerģijas izmaksas ir globāls jautājums un īpaši negatīvi ietekmē jaunas sievietes, kā arī nākamās paaudzes. Jaunām sievietēm un jauniem vīriešiem ir jāapgūst prasmes un kompetences, kas viņiem ļaus piedalīties zaļās un digitālās pārkārtošanās procesā un izmantot tās sniegtās iespējas;

¹² 2021. gadā katram piektajam Eiropas Savienībā draudēja nabadzība vai sociālā atstumtība. Plašākai informācijai skatīt Eurostat (2022) "*Living conditions in Europe – poverty and social exclusion*" (Dzīves apstākļi Eiropā – nabadzība un sociālā atstumtība).

¹³ EIGE (2016) "*Poverty, gender and lone parents in the EU*" (Nabadzība, dzimums un vientuļie vecāki Eiropas Savienībā).

¹⁴ EIGE (2022) "*Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic*" (Jaunas sievietes un jauni vīrieši pēc Covid-19 pandēmijas). Politikas pārskats.
Eurostat (2022) "*Material and social deprivation rate by age and sex*" (Materiālās un sociālās nenodrošinātības rādītājs pēc vecuma un dzimuma).

26. ir svarīgi nodrošināt, ka Savienības pāreja uz klimatneitrālu un vides ziņā ilgtspējīgu ekonomiku līdz 2050. gadam ir taisnīga un neviens netiek atstāts novārtā. Pilsoniskā sabiedrība un jo īpaši jaunieši ir aicinājuši rīkoties vērienīgāk, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un ņemtu vērā to, ka jaunā paaudze un sievietes ir neaizsargātākas pret klimata pārmaiņu radīto negatīvo ietekmi. Tādēļ šajā sakarā ir svarīgi ievērot un veicināt dzimumu līdztiesību, pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu visām sievietēm un meitenēm un paaudžu vienlīdzību. Investīcijas zaļajā, digitālajā un aprūpes ekonomikā var radīt papildu darbvietas jauniešiem. Tomēr, ņemot vērā iepriekš pastāvošo dzimumu nelīdztiesību un stereotipus, ieguvumi sievietēm un vīriešiem nav vienlīdzīgi. Ieguvumi no mērķtiecīgām investīcijām digitalizācijā un zaļajā ekonomikā jauniem vīriešiem varētu būt lielāki nekā jaunām sievietēm, ja vien netiks īstenota apņēmīga rīcība, lai nodrošinātu, ka sievietes pilnībā piedalās taisnīgas pārkārtošanās iniciatīvās ¹⁵. Turklāt darba apstākļi aprūpes nozarē bieži vien ir nestabili, un tie ir jāuzlabo;

¹⁵ Starptautiskā Darba organizācija (2022) "*Global Employment Trends for Youth 2022: Europe and Central Asia*" (Jaunatnes globālās nodarbinātības tendences 2022. gadā: Eiropa un Centrālāzija).

27. tas, ka reakcija uz Covid-19 pandēmiju ir paātrinājusi digitālo pārkārtošanos, ir gan iespēja, gan izaicinājums dzimumu līdztiesībai. Nākotnē pieaugs pieprasījums pēc tādu tehnoloģiju speciālistu darba kā, piemēram, datorinženieri un IKT ¹⁶ speciālisti. Tomēr IKT jomā – izglītībā un nodarbinātībā – joprojām vērojama skaidra dzimumu segregācija, un šī problēma būtu jārisina. Šo digitālo plaisu var vēl vairāk padziļināt ar dzimumu saistīti aizspriedumi, ko daži mākslīgā intelekta rīki un procesi bieži vien neņem vērā. Tā kā pēcpandēmijas atveseļošanai jānorit saskaņā ar zaļo un digitālo pārkārtošanos, paredzams, ka *STEM* ¹⁷ kompetencēm būs aizvien svarīgāka loma nākotnes ekonomikā. Meiteņu intereses par *STEM* priekšmetiem veicināšana, dzimumu stereotipu apkarošana un stikla griestu likvidēšana ir būtiska, lai veicinātu sieviešu vienlīdzīgu iekļaušanu nākotnes darba tirgū. Turklāt, lai palīdzētu piesaistīt un noturēt meitenes un jaunas sievietes ar *STEM* saistītā karjerā un mudinātu zēnus un vīriešus iesaistīties aprūpes, izglītības, veselības un sociālās aprūpes nozarē, ir vajadzīgi mērķorientēti pasākumi, attīstības programmas un karjeras attīstības atbalsts bez dzimumu stereotipiem. Lai apkarotu dzimumu stereotipus un nodrošinātu sieviešu, jo īpaši jaunu sieviešu, piekļuvi darba tirgum, uzmanība būtu jāpievērš arī darbam ar vīriešiem tādos jautājumos kā vīriešu kā aprūpētāju loma un ar dzimumu saistītas vardarbības novēršana;
28. sievietes un meitenes nav viendabīga grupa. Viņu faktiskā situācija ir atkarīga no daudziem faktoriem, piemēram, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētiskajām īpatnībām, valodas, izglītības, sociālekonomiskā statusa, reliģijas vai ticības, politiskajiem vai jebkādiem citiem uzskatiem, piederības nacionālajai minoritātei, īpašuma, izcelsmes, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas, kas kopā nosaka viņu iespējas un konkrētos izaicinājumus; Tāpēc ir jāņem vērā intersekcionalitāte, jo tā atšķirīgi ietekmē dažādas jauniešu grupas.

¹⁶ Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.

¹⁷ Zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātika.

29. šo secinājumu pamatā ir līdz šim paveiktais darbs un politiskā apņemšanās, ko pauduši Eiropas Parlaments, Padome, Komisija un attiecīgās ieinteresētās personas šajā jomā, tostarp pielikumā uzskaitītajos dokumentos;

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME

AICINA DALĪBVALSTIS saskaņā ar to attiecīgo kompetenci un ņemot vērā situāciju konkrētajā valstī, un ievērojot sociālo partneru lomu un autonomiju:

30. nodrošināt, ka visā atveseļošanas un noturības plānu īstenošanas gaitā tiek visaptveroši ņemta vērā un veicināta dzimumu līdztiesība un vienlīdzīgas iespējas visiem;
31. izstrādāt valdības darbības tādu valsts krīzes vadības pasākumu izveidei, kuri būtu visaptveroši, līdzdalīgi un dzimumsensitīvi un kuros būtu iesaistītas gan sievietes, gan vīrieši, tostarp sieviešu tiesību organizāciju, jauniešu organizāciju un neaizsargātu grupu pārstāvji;
32. veicināt dzimumu līdztiesības un jaunatnes aspektu integrēšanu, kad tiek sniegts atbalsts no Ukrainas un citām pasaules daļām pārvietotiem cilvēkiem, sevišķi sievietēm un meitenēm, un tiek veikti pasākumi, lai atjaunotu stabilitāti viņu dzīvē un nodrošinātu viņu pilnīgu integrāciju darba tirgū un sabiedrībā, jo īpaši:
- a) aizsargājot pret ekspluatāciju, cilvēku tirdzniecību, seksuālu vardarbību un ar dzimumu saistītu vardarbību un uzmācšanos un atbalstot vardarbības upurus;
 - b) nodrošinot taisnīgu piekļuvi un taisnīgu attieksmi nodarbinātības, profesionālās izglītības un apmācības un pieaugušo izglītības jomā un bērnu piekļuvi pirmsskolas izglītībai un aprūpei un skolas izglītībai;
 - c) elastīgi reaģējot uz pieaugošo pieprasījumu pēc pirmsskolas izglītības un aprūpes iespējām; un
 - d) aizsargājot viņu starptautiski atzītās cilvēktiesības;

33. pilnībā izmantot ES fondus, piemēram, Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Eiropas Reģionālās attīstības fondu, *Erasmus+* un Eiropas Solidaritātes korpusu, lai veicinātu migrantu integrāciju saskaņā ar vajadzībām, kas apzinātas valsts un reģionālā līmenī, un īpašu uzmanību veltīt sieviešu un meiteņu vajadzībām;
34. veicināt sieviešu līdzdalību darba tirgū, jo īpaši palielinot vīriešu iesaisti aprūpē un bērniem paredzētu pirmsskolas izglītības un aprūpes pakalpojumu, kā arī vecāku cilvēku un personu ar invaliditāti aprūpes pakalpojumu pieejamību, pieņemamību cenas ziņā un kvalitāti, uzlabojot aprūpes un darba saskaņošanu un veicinot neapmaksāta aprūpes darba vienlīdzīgu sadali starp sievietēm un vīriešiem;
35. sekmēt labāku izpratni un informētību par to, ka nepieciešamība starp sievietēm un vīriešiem vienlīdzīgi sadalīt neapmaksātu aprūpi un mājsaimniecības darbu ir dzimumu līdztiesības priekšnoteikums, un izstrādāt un ieviest sistēmu, tostarp pasākumus darba, ģimenes un privātās dzīves saskaņošanai, ar ko varētu veicināt vienlīdzīgu apmaksāta darba un neapmaksāta aprūpes darba sadali starp sievietēm un vīriešiem;
36. apkarot gan horizontālo, gan vertikālo dzimumu segregāciju darba tirgū, kā arī izglītībā un pētniecībā, jo īpaši zaļās un digitālās pārkārtošanās kontekstā;
37. turpināt efektīvu pasākumu īstenošanu, lai visos līmeņos novērstu horizontālo segregāciju izglītībā, mācībās un nodarbinātībā; jo īpaši aktīvi veicināt sieviešu un meiteņu vienlīdzīgu piekļuvi IKT un šajā kontekstā novērst jebkāda veida dzimumu nevienlīdzību, tostarp, uzlabojot sieviešu un meiteņu digitālās prasmes un atbalstot sievietes, kas veido karjeru IKT jomā, nolūkā mudināt viņas palikt IKT nozarē;

38. veicināt pasākumus, ar kuriem var risināt un novērst ar dzimumu saistītas vardarbības, tostarp intīmā partnera vardarbības, un vardarbības ģimenē paaugstināto risku;
39. veicināt dzimumu līdztiesības un jaunatnes aspektu integrēšanu ekonomikas krīzes pārvarēšanai pieņemto pasākumu izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā visās nozarēs un pamatojoties uz esošajiem datiem; šo pasākumu izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā pastiprināt sadarbību ar pilsonisko sabiedrību, sociālajiem partneriem un sieviešu tiesību organizācijām, kā arī jaunatnes organizācijām un akadēmiskajām aprindām;
40. sniegt atbalstu, tostarp finansiālu atbalstu, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas veicina dzimumu līdztiesību, jo īpaši sieviešu tiesību organizācijām, jo tās ir smagi skārusi globālā ekonomikas krīze un krīzes ietekmē pieprasījums pēc to sniegtajiem pakalpojumiem aizvien pieaug;

AICINA EIROPAS KOMISIJU UN DALĪBVALSTIS saskaņā ar to attiecīgo kompetenciu ņemot vērā situāciju konkrētajā dalībvalstī, un ievērojot sociālo partneru lomu un autonomiju:

41. veicināt paaudžu solidaritāti un nodrošināt, ka pēc pandēmijas atveseļošanas politikas īstenošana ir gan vecumam atbilstoša, gan dzimumvērīga; papildu uzmanību veltīt tam, lai nodrošinātu, ka, īstenojot šo politiku, tiek pilnībā ņemtas vērā visneaizsargātāko grupu īpašās vajadzības;
42. nodrošināt, ka humānā palīdzība Ukrainai ir dzimumvērīga un atbilst neaizsargātās situācijās esošu sieviešu, vīriešu, meiteņu un zēnu, kā arī visu dažādo marginalizācijas riskam pakļauto grupu, tostarp etnisko minoritāšu, piemēram, romu kopienas, LGBTI, vecāku cilvēku, personu ar invaliditāti un reliģisko minoritāšu, vajadzībām;

43. veicināt jauniešu, jo īpaši sieviešu, izglītību, mācības un nodarbinātību inovatīvu zaļo un digitālo tehnoloģiju jomā;
44. sekmēt jēgpilnu dialogu ar jauno paaudzi un veicināt dzimumu ziņā līdzsvarotu un aktīvu jauniešu līdzdalību politikas veidošanā un lēmumu pieņemšanā Eiropas, valstu, reģionālā un vietējā līmenī un visās attiecīgajās Savienības politikas jomās. Īpaša uzmanība būtu jāvelta tam, lai palielinātu meiteņu un sieviešu vienlīdzīgu un jēgpilnu līdzdalību politikas veidošanā un lēmumu pieņemšanā;
45. veicināt dzimumu līdztiesības un jaunatnes aspektu integrēšanu visos pētījumos, lēmumos un politikas jomās, kas saistītas ar digitālo un zaļo pārkārtošanos;
46. vākt un izplatīt pēc vecuma un dzimuma sadalītus datus, jo īpaši datus par enerģētisko nabadzību, un veicināt dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu visās politikas jomās, kas saistītas ar enerģētisko nabadzību;

AICINA EIROPAS KOMISIJU:

47. izvērtējot Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanu, īpašu uzmanību pievērst tam, kā nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos un to īstenošanā ir ņemti vērā dzimumu līdztiesības un vienlīdzīgu iespēju visiem mērķi un šo mērķu integrēšana;

Atsauces dokumenti

1. ES starpiestāžu dokumenti

Eiropas sociālo tiesību pīlārs

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_lv.pdf

2. ES tiesību akti

Padomes Direktīva 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības (*OV L 180, 19.7.2000., 22.–26. lpp.*)

Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (*OV L 303, 2.12.2000., 16.–22. lpp.*)

Padomes Direktīva 2001/55/EK (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas (*OV L 212, 7.8.2001., 12.–23. lpp.*)

Padomes Direktīva 2004/113/EK (2004. gada 13. decembris), ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu (*OV L 373, 21.12.2004., 37.–43. lpp.*)

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (pārstrādāta versija) (*OV L 204, 26.7.2006., 23.–36. lpp.*)

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1158 (2019. gada 20. jūnijs) par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 2010/18/ES (*OV L 188, 12.7.2019., 79.–93. lpp.*)

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241, ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (*OV L 57, 18.2.2021., 17.–75. lpp.*)

3. Padome

Eiropas Savienības Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju rezolūcija par regulējumu Eiropas sadarbībai jaunatnes jomā: Eiropas Savienības jaunatnes stratēģija 2019.–2027. gadam (*OV C 456, 18.12.2018., 1.–12. lpp.*)

Padomes Ieteikums (ES) (2020. gada 30. oktobris) "Tilts uz nodarbinātību – Garantijas jauniešiem pastiprināšana" un ar ko aizstāj Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi (*OV C 372, 4.11.2020., 1.–9. lpp.*)

Padomes Ieteikums (2014. gada 10. marts) par stažēšanās kvalitātes sistēmu (*OV C 88, 27.3.2014., 1.–4. lpp.*)

Padomes Ieteikums, ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem (*OV L 223, 22.6.2021., 14.–23. lpp.*)

Padomes Ieteikums par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti (*OV C 243, 27.6.2022., 35.–51. lpp.*)

Visi Padomes secinājumi par dzimumu līdztiesību un citiem attiecīgiem tematiem, tostarp jo īpaši turpmāk minētie:

- Padomes secinājumi "Virzība uz iekļaujošākiem darba tirgiem" (7017/15)
- Padomes secinājumi "Sieviešu un vīriešu prasmju uzlabošana ES darba tirgū" (6889/17)
- Padomes secinājumi "Pastiprināti pasākumi ar mērķi mazināt dzimumu horizontālo segregāciju izglītībā un nodarbinātībā" (15468/17)
- Padomes secinājumi "Samazināt vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirību: galvenās politikas jomas un pasākumi" (10349/19)
- Padomes secinājumi "Labklājības ekonomika" (13432/19)
- Padomes secinājumi "Dzimumu līdztiesība ekonomikā ES: turpmākā virzība – Novērtējums par 25 gados paveikto Pekinas Rīcības platformas īstenošanā" (14938/19)
- Padomes secinājumi "Samazināt vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirību: apmaksāta darba un neapmaksāta aprūpes darba novērtējums un dalīšana" (13584/20)
- Padomes secinājumi par tāldarbu (9747/21)
- Padomes secinājumi par Covid-19 sociālekonomisko ietekmi uz dzimumu līdztiesību (8884/21)
- Padomes secinājumi "Mākslīgā intelekta ietekme uz dzimumu līdztiesību darba tirgū" (14750/21)

4. Eiropadome

Portu deklarācija, ko valstu un valdību vadītāji parakstīja 2021. gada 8. maijā

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/05/08/the-porto-declaration/>

5. Triju prezidentvalstu komanda

Triju prezidentvalstu komandas deklarācija par dzimumu līdztiesību, ko parakstījusi Francija, Čehijas Republika un Zviedrija (2022. gada janvāris)

6. Eiropas Komisija

ES Stratēģija cilvēku tirdzniecības apkarošanai (8090/21)

Eiropas Aprūpes stratēģija (COM(2022) 440 final)

Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei: Pārskata ziņojums par Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanu (COM(2022) 383 final), Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam (COM(2020) 758 final)

2022. gada ziņojums par dzimumu līdztiesību Eiropas Savienībā (7006/1/22 REV 1)

Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam, 6678/20 (Komisijas atsauce: COM(2020) 152 final)

Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns (6649/21 + ADD 1 + ADD 2)

"Enerģētiskā nabadzība ES"

https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/energy-consumer-rights/energy-poverty_en

Sievietes digitālajā laikmetā, 2018. gads

[Sievietes digitālajā laikmetā – ES Publikāciju birojs \(europa.eu\)](https://european-commission.eu)

7. Eiropas Parlaments

Eiropas Parlamenta 2022. gada 7. aprīļa rezolūcija par ES aizsardzību bērniem un jauniešiem, kas bēg no kara Ukrainā (2022/2618(RSP))

Eiropas Parlamenta 2022. gada 17. februāra rezolūcija par iespēju nodrošināšanu Eiropas jaunatnei: nodarbinātība un sociālā atveseļošana pēc pandēmijas ([2021/2952\(RSP\)](#))

Eiropas Parlamenta 2021. gada 21. janvāra rezolūcija par pienācīgu un cenu ziņā pieņemamu mājokļu pieejamību visiem ([2019/2187\(INI\)](#))

"Gender Perspective on Access to Energy in the EU" (Dzimumu līdztiesības aspekts saistībā ar piekļuvi enerģijai ES), Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komitejas (FEMM) vārdā veikts pētījums

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596816/IPOL_STU\(2017\)596816_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596816/IPOL_STU(2017)596816_EN.pdf)

"Women, Gender Equality and the Energy Transition in the EU" (Sievietes, dzimumu līdztiesība un enerģētikas pārkārtošana ES), pētījums pēc FEMM komitejas pieprasījuma

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608867/IPOL_STU\(2019\)608867_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608867/IPOL_STU(2019)608867_EN.pdf)

8. EIGE

"Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic" (Dzimumu līdztiesība un Covid-19 krīzes sociālekonomiskā ietekme) (2021. gada 26. maijs)

<https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-and-socio-economic-impact-covid-19-pandemic>

"Gender and energy" (Dzimums un enerģētika)

<https://eige.europa.eu/publications/gender-and-energy>

"Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic" (Jaunas sievietes un jauni vīrieši pēc Covid-19 pandēmijas), politikas pārskats (2022. gada 4. oktobris)

<https://eige.europa.eu/publications/young-women-and-men-aftermath-covid-19-pandemic>

"Poverty, gender and lone parents in the EU" (Nabadzība, dzimums un vientuļie vecāki Eiropas Savienībā)

<https://eige.europa.eu/publications/poverty-gender-and-lone-parents-eu>

9. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) atzinums par dzimumu līdztiesību (SOC/731-EESC-2022)

"Tāldarbs un dzimumu līdztiesība – nosacījumi, lai tāldarbs nesaasinātu neapmaksātu aprūpes un mājaisaimniecības pienākumu nevienlīdzīgo sadalījumu starp sievietēm un vīriešiem un lai tas būtu dzimumu līdztiesības veicināšanas dzinējspēks" (SOC/662-EESC-2020)

Hibrīdkonference "Mūsdienu prasībām atbilstoša mājokļa pieejamība Eiropas Savienībā", 2022. gada 6. janvāris

https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/lv_conclusions_affordable_and_decent_housing_using_in_the_eu.pdf

10. Eurofound

Eurofound (2021), *"Impact of COVID-19 on young people in the EU"* (Covid-19 ietekme uz jauniešiem ES), Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

11. Eurostat

"One in five people in the EU at risk of poverty or social exclusion" (Katram piektajam Eiropas Savienībā draud nabadzība vai sociālā atstumtība)

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20211015-1>

"Material and social deprivation rate by age and sex" (Materiālās un sociālās nenodrošinātības rādītājs pēc vecuma un dzimuma)

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_mdsd07&lang=en

"Rents up by 17%, house prices by 45% since 2010" (Kopš 2010. gada īres cenas pieaugušas par 17 %, bet mājokļu cenas – par 45 %)

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220708-1>

"Living conditions in Europe - poverty and social exclusion" (Dzīves apstākļi Eiropā – nabadzība un sociālā atstumtība)

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion#Key_findings

12. Pasaules Banka

"Global Growth to Slow through 2023, Adding to Risk of 'Hard Landing' in Developing Economies" (2023. gadā paredzama globālās izaugsmes palēnināšanās, kas palielina "cietas piezemēšanās" risku jaunattīstības valstīs) (Paziņojums presei Nr. 2022/038/EFI)

13. Apvienoto Nāciju Organizācija

Operational Data Portal / Ukraine Refugee Situation (Operatīvo datu portāls / Ukrainas bēgļu situācija)

<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

UNHCR / Ukraine: Internally Displaced Persons (IDP) (Iekšzemē pārvietotas personas)

<https://www.unhcr.org/ua/en/internally-displaced-persons>

UNHCR / Ukraine Emergency (Ukrainas ārkārtas situācija)

<https://www.unrefugees.org/emergencies/ukraine/>

14. Starptautiskā Darba organizācija

Global Employment Trends for Youth 2022: Europe and Central Asia (Jaunatnes globālās nodarbinātības tendences 2022. gadā: Eiropa un Centrālāzija)

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/briefingnote/wcms_853326.pdf
